1. בִּשִׁנַת שָׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ ז. בְּשְׁנֵּוּנִ שְׁנֵיִּנִם לְּנְּיְּךְ בֵּילוּנ הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ הַשִּׁשִׁי בְּיוֹנ אֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר יְ בָיִד חַגֵּי הַנָביא אל בְּיִוּ יַנְּבֵּי יַנְּבְּיִּא בֶּיִּ זְרָבְּבֶל בָּן שְׁאַלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה וְאֶל יְהוֹשָׁע ַּוֹרָבָּבֶל בָּן וֹרָבָּבֶל בָּן בָּן יְהוֹצְדָק הַכֹּהֵן הַגְּרוֹל ייב. 2. וִהָיָה לִמִקְדָּשׁ וּלְאֶבֶן נֶגֶף וּלְצוּר מִכְשׁוֹל לִשְׁנֵי בָתֵּי יִשְׂרָאֵל לְפַח . למוקש יְרוּשְׁלֶם: ישעיהו ח יד 3. וַיִּשְׁלָד ִיְיָ עַל הָרָעָה ויביאה עלינו כי צדיק יי אלהינו על כל מעשיו אֲשֶׁר עֲשָׂה וְלֹא שָׁמֵעְנוּ בְּקֹלוֹ: דניאל ט יד בְּקֹלוֹ: שׁבְעַת אֶלְפִּים וְהָחָרְשׁ וְהַמַּסְגֵּר אֶלֶף הַכּּל גָבּוֹרִים עשׁי מִלְחָמָה יְבִיאֵם מֶלֶךְ בְּבֶל גוּלְה יְבִיאֵם מֶלֶךְ בְּבֶל גוּלְה בְּבֶלְה: מלכים ב כד טז בָּבֶּיְהוּ מֹּלִיד בְּנִים וּבְנֵי 5. כִּי תוֹלִיד בְּנִים וּבְנֵי בָנִים וְנוֹשַׁנְתֶּם בְּאָרֶץ יהשחתם ועשיתם פסל רְּעָשִּׁיתֶם וְצְשָׁיתֶם הְרֵע בְּעֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיף בְּעֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיף לְהַבְּעִיסוֹ: דברים דכה 6 תתהפר כחמר חותם

7. וימנע מרשעים אורם ווְרוֹעַ רָמָה תִּשְּׁבֵר:

8. חָכִמוֹת בָּנְתָה בֵיתָה

9. טָבְחָה טִבְחָה מְסְכָה יֵינָה אַף עָרְכָה שֻלְחָנָה: משלי ט ב

ַ . . יַּעַר 10. שַׁלְּחָה נַּעֲרֹתֶיהָ 10. שְּלְרָוּוּר בַּצַּרוּטֶּרּיְ תִקְרָא על גַפֵּי מְרֹמֵי קָרָת: משליט ג אָנָי... 11. וִיָשָׁבָה לְפֶתַח בֵּיתָה על בָּסֵא מְרֹמֵי קְרֶת: משלי ט יד

12. מִי פֶּתִי יָסֶר דֵנְּה חֲסֵר לֵב אָמְרָה לוֹ: משלי ט ד

13. נֹאַף אִשְּׁה חֲטֵר לֵב מַשְׁחִית נַפְּשׁוֹ הוּא יויטו עב שור הוא משלי ו לב 'עשנה: .14 גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיף וְעַל

בַכל הַאַרץ לְהַתְחַזִּק עם לְבָּבָם שְׁלֵם אֵלְיו נִסְבּּלְתְּ עַל זֹאת בִּי מֵעַתָּה יֵשׁ עַל זֹאת בִּי מֵעַתָּה יֵשׁ עמַר מַלִּחַמוֹת:

וְשָׂמְחוּ וְרָאוּ אֶת הָאֶבֶן הבּדיל ביד זרבבל המה משוטטים בכל

רבינו חננאל

בני ר' חייא איבסום פתחו ואמרו אין בן דוד בא עד שיכלו ראשי גולה שבבבל ונשיא שבארץ ישראל שנאמר והיה למקדש שנאמו ווויה למקוש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישראל לפח ולמכשול. אמר להז בניי עיני אמר לו אביהם רבי אל ירע בעיניד ייז ע׳ סוד י. ייביאה עלינו כי צדיק ה׳ אלהינו צדקה עשה הקב״ה עם ישראל שהקדים גלות צדקיה

גופו

והיא נמעברה מעומד. שהיה בית האסורין לר ואין מקום לשכב ושילשלו שם אשה ובאגדה דויקרא רבה? אמרה לה: על אלפו. להתיר לו גזירה שנשבע שלא יהא לו בן והתירו לו פתליא ש"ת ושבועה כתיבה בההיא פרשה דכתבו את האיש הזה בס" ירתיה (כב): והיה. מושיען של ישראל למקדש של ישראל: ולאבן נגף. ממהר הגלות⁰ שמנגפת את הרגלים: ולצור מכשול. סלע מכשלה יהיה לשני בתי ישראל: בשבעים אוסיום. בגימטריא: וישקד. וימהר כמו שוקד אני ומתרגמינן מוחי (ירמיה א): שהקדים. ומיהר גלות לדקיהו שהיא באחרונה

נכנם יין יצא סוד. היינו דאמר נפ' הדר (עירובין דף סה.) המתיישב ביינו הרי יש בו מדעת שבעים זקנים שהסוד מתגבר על היין ואין כח ביין להוליא:

חצבה עמודיה שבעה. דנשנעה ימים נברא העולם שאע"פ שבששה ימים נברא העולם מ"מ היה חסר מנוחה עד שבא שבת בא מנוחה והיינו דכתיב (בראשית ב) ויכל אלהים ביום השביעי:

בתחלה על גפי. פ״ה מקום גבוה ולבסוף כשסרח נטרד על כסא והשה דבספ"ה דמס' ע"ו (דף יט.) משמע דכסא עדיף מגפי דדריש גבי תלמיד שבתחילה על גפי גולה ממקום למקום ולבסוף כשנעשה רחש ישיבה על כסח וכחן נמי יש לדרוש כן קודם שמדווגה לו חוה על גפי למו (שמות כא) אם בגפו יבא ולבסוף על כסא:

והיא נתעברה מעומד דבר אחר שלתיאל שנשאל על אלתו יאל זרובבל שנזרע בבבל ומה שמו נחמיה בן חכליה שמו יהודה וחזקיה בני רבי חייא הוו יתבי בסעודתא קמי רבי ולא הוו קא אמרי ולא מידי אמר להו אגברו חמרא אדרדקי כי היכי דלימרו מילתא כיון דאיבסום פתחו ואמרו אין בן דוד בא עד שיכלו שני בתי אבות מישראל ואלו הן ראש גולה שבבבל ונשיא שבארץ ישראל שנאמר יוהיה למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישראל אמר להם בניי ישראל אמר מטיליז לי בעיניי א"ל רבי חייא רבי אל ירע בעיניך יין ניתן בשבעים אותיות וסוד ניתן בשבעים אותיות נכנס יין יצא סוד שא"ר חסדא אמר מר עוקבא ואמרי לה א"ר חסרא דרש מרי בר מר מאי דכתיב ישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק אוישקד ה' על ה' אלהינו משום דצדיק ה' וישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו יאין צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהקדים גלות צדקיהו ועוד גלות

יכניה קיימת דכתיב ביה בגלות יכניה יהחרש והמסגר אלף חרש ∞כיון שפותחין הכל נעשו כחרשין מסגר כיון שסוגרין בהלכה שוב אין פותחין וכמה היו אלף עולא אמר שהקדים שתי שנים כלונושנתם א"ר אחא בר יעקב שמע מינה מהרה דמרי עלמא תמני מאה וחמשין ותרתין הוו: לפיכך כו': תנו רבגן יאדם יחידי נברא ומפני מה שלא יהו המינים אומרין הרבה רשויות בשמים דבר אחר מפני הצדיקים ומפני הרשעים שלא יהו הצדיקים אומרים אנו בני צדיק ורשעים אומרים אנו בני רשע דבר אחר מפני המשפחות שלא יהו משפחות מתגרות זו בזו ומה עכשיו שנברא יחיד מתגרות נבראו שנים על אחת כמה וכמה דבר אחר מפני הגזלנין ומפני החמסנין ומה עכשיו שנברא יחידי גוזלין וחומסין נבראו שנים על אחת כמה וכמה: ולהגיד גדולתו כו': תנו רבנן "להגיד גדולתו שנים על אחת כמה וכמה: ולהגיד גדולתו כו': תנו רבנן "להגיד גדולתו ספרף כלם יבחבי ימים של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שאדם טובע כמה מטבעות יצרי ולו אחד בהם: מחלים קלם סו של מלך מלכי דומין זה לזה אבל הקדוש ברוך הוא טובע כל אדם בו ביי יי שני משסטות בחותם אחד וכולן דומין זה לזה אבל הקדוש ברוך הוא טובע כל אדם בו ביי יי שני משסטות בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהן דומה לחבירו שנא' יתתהפך כחומר חותם ויתיצבו כמו לבוש ומפני מה אין פרצופיהן דומין זה לזה שלא יראה אדם דירה נאה ואשה נאה ויאמר שלי היא שנאמר יוימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר תניא היה רבי מאיר אומר בשלשה דברים אדם משתנה מחבירו בקול במראה ובדעת בקול ובמראה משום ערוה ובדעת מפני הגזלנין והחמסנין ת"ר יאדם נברא בערב שבת ומפני מה שלא יהו המינים אומרים שותף היה לו להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית דבר אחר שאם תזוח דעתו עליו אומר לו יתוש קדמך במעשה בראשית דבר אחר כדי שיכנם למצוה מיד דבר אחר כדי שיכנם לסעודה מיד משל למלך בשר ודם שבנה פלמרין ושיכללן והתקין סעודה ואחר כך הכנים אורחין שנא' יחכמת בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה יפבחה מבחה מסכה יינה אף ערכה שולחנה ישלחה נערותיה תקרא על גפי מרומי קרת חכמת בנתה ביתה זו מידתו של יישלחה הקב"ה שברא את כל העולם כולו בחכמה חצבה עמודיה שבעה אלו שבעת ימי בראשית מבחה מבחה מסכה יינה אף ערכה שולחנה אלו ימים ונהרות וכל צורכי עולם שלחה נערותיה תקרא זה אדם וחוה על גפי מרומי קרת יירבה בר בר חנה רמי כתיב על גפי וכתיב ייעל כסא בתחלה על גפי ולבסוף על כסא בימי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו אמר הקדוש ברוך הוא מי פתאו לזה אשה אמרה לו דכתיב יונואף אשה חסר לב תניא היה ר' מאיר אומר אדם הראשון מכל העולם כולו הוצבר עפרו שנאמר 11גלמי ראו עיניך (וכתיב ביכ ה' עיניו משומטות בכל הארץ) אמר רב אושעיא משמיה דרב אדם הראשון

 ל) [קדושין על.],
כ) [עירובין סה.], ג) גיטין
פח. [ע"ש], ד) נ"א אלא, ל) ומגינה יד.ז. ו) ומוספ׳ ש) [יוג גם יון, ז) [יוג פ"ח], מ) [שס], מ) ע"ו יט. ע"ש, י) [כל זה ליתא בילקוט], ל) [סוף פ' מצורע ע"ש], ל) בס"א ליתא ממהר הגלות, מ) בס"ח: המינים.

גליון הש"ם גמ' וכתיב כי ה' עיניו משומפות. עיני ה' המה משוטטים כנ"ל:

מוסף רש"י יין ניתן בשבעים אותיות. כך סשכוט נגימטריל (ערובין סה.). חרבות גלות צדקיהו. פח.). גלות יכניה. הוא יהויכין, קדמה לגלות לדקיהו אחת עשרה שנה, וזו היא לדקה שמיהר והחריב ביתו כדי להגלות שחכמי גלות יכניה קיימין, שילמדו תורה לחלו הגולים ם ככנדו מולט פופ שרוב חכמי התורה גלו עם יכניה, . דכתיב בהו החרש והמסגר (שם). כיון שסוגרין בה. הלכה שהם סגורים בה. שאינם יודעים להשיב לשואליהם, שוב אין לה פותחין אחרים (שם). עולא אמר. היינו נדקה, ם' מאות וחמשים, דהיינו ב' שנים קודם ונושנתם, דהיא בגימטריא ח' מאות וחמשים ושתים, ואם שהו עד ונושנתם היה מתקיים בהן כי אבד תאבדון (נ י״ז דברים ד כה)**. כתיב** על גפי. בתורה משתעי, שלחה נערותיה תקרא, תלמידים העוסקין בה על גפי משמע כעל כנפים, קרט מחו כמו קבוע, כמו מקום כבוד קבוע, כמו (בראשית מא) רק הכסא אגדל ממך, ל״א בתחילה על גפי. יחידי בלא תלמידים

כחרשים. קרי ביה החרש: **כיון** דסוגרין. דבר הלכה הנעלמת מהן חין לה פותחין חחרים: עולה חמר. לדקה של שקידה היינו הקדים חורבן שתי שנים לגימטריא דונושנתם דהיינו תמני מאה וחמשים ותרתין והם גלו לסוף שמנה מאות וחמשים שנכנסו לארן דכתיב (מלכים א ו) ויהי בשמנים שנה וארבע מאות שנה וגו' וימי בית הראשון ד' מאות ועשר הרי ח' מאות ותשעים לא מהם מ' שנה שנשתהו במדבר הרי שמנה מאות וחמשים ואילמלי היה ממתין עד ונושנתם היה מתקיים בהם כי אבד תאבדון מהר והשמד תשמדון דכתיב בההיא פרשתא (דברים ד): מהרה דמרי עלמה כו'. דהוה גימטריה דונושנתם וקרי ליה אבד תאבדון מהר והקדמה דשתי שנים לדקה היתה: אנו בני לדיק. אבינו לדיק נברא לפיכך אנו נדיקים ואין אנו לריכין להתרחק מן העבירה כי לא נכשל בה: אנו בני רשע. ואין אנו זקוקין בתשובה ולהלטדק כי לה יועיל: אם נבראו שנים. יאמרו זה לוה אבא גדול מאביך: הגולנים והחמסנים. שיאמרו קרקע זה לבני אבינו הראשון הימה ולא לבני אביכם: תתהפך כחומר חותם. לחחר מיחתו של אדם מתהפך חותם שלו לחומר ויתילבו כמו לבוש בתחיית המתים. ומדקרי ליה חותם שמע מינה בחותם הן טבועין: ויחמר שלי היח. וחין אדם מכחישו הואיל ואין היכר אוכם. ביניהן: וימנע מרשעים קלסתר פניו ומתוך כך שלא יהא קלסתר פנים דומה לשל חביריהם וזרוע רמה תשבר שאינו יכול לומר שלי היא: משום ערוה. שלא יתחלף לאשה בבעלה לא ביום מפני המראה ובלילה מפני הקול: ובדעת מפני הגולנים. אם יודע מה בלב חבירו יחפש מלפוניו וידע היכן ממונו: שלה יהמרו הלדוקים שותף היה. אדם במעשה בראשית לפיכך קדמו לו כולם: למצוה. שבת: שיכנם לסעודה מיד. שימלה הכל מוכן ויאכל מאשר יחפוץ: גפי. מקום גבוה: ולבסוף. כשסרח נטרד: מי פתי יסור הנה. בתריה דהאי קרא כתיב מי פתאו לזה שיסור הנה לאכול מן העץ: חסר לב אמרה לו. האשה שהיא חסר לב אמרה לו: גלמי ראו עיניך. מכל מראה עיניך נגלמתי והיינו כל העולם כדכתיב בזכריה (ד) עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ:

בעוד שגלות יכניה קיימת שעדיין לא מתו אותן שגלו לבבל עם יכניה

שהיו חכמים בתורה ולמדו' לבני

גולה האחרונה: פוסחין. בתורה:

ים אין אין מי יפתח. עולא אמר צדקה עשה שהאל שהקדים שתי שנים לונושגתם שימ מהרה שימ מהרה שהים וושתים לונושגתם שימ מהרה שימ מהרה שהים וושתים לונושגתם שימ שהמה במה און השמועה עוד בסוף גיטין: לפיבך נברא אדם יחידי ללמד שכל המאבד נפש כאלו מאבד עולם מלא. וכן המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא כוי. ת"ר לא נברא אדם יחידי שלא בהים יחידי שלא יהיו המינים אומרים שותף היה להקב"ה במעשה בראשית ואם תזוח דעתו עליו יאמרו לו יתוש קדמך כו':